Uniwersytet Wrocławski

DAAD
Deutscher Akademischer Austauschdienst
German Academic Exchange Service

20 LAT CSNE

IV zjazd niemcoznawców
Wrocław, 19 - 21.10 2022

*Deutsche Fassung weiter unten

IV Zjazd Niemcoznawców
(Wrocław, 19-21 października 2022)

„Niemcy patrzą na Wschód"

Jeszcze do niedawna zaproponowanie takiego tematu przewodniego dla konferencji naukowej wydawałoby się mało interesujące. Niemcy i ich stosunek do Europy Wschodniej już od wielu dekad analizowano z punktu widzenia różnych dyscyplin. Zwracano po wielokroć uwagę na historyczne związki między imperialnymi celami a ich zbrodniczą realizacją podczas drugiej wojny światowej. Niesprowokowana agresja rosyjska na Ukrainę zmieniła jednak ugruntowany sposób rozważania kwestii wschodnioeuropejskich, w którym na plan pierwszy wysuwała się niemiecka wina. Po raz pierwszy od wielu dziesięcioleci Berlin został zmuszony do przedefiniowania swego stosunku do Europy Wschodniej, zwłaszcza do Moskwy i Kijowa. Mniej myśleć o przeszłości i relacjach z Rosją, a bardziej zaangażować się w otwarcie szans dla pokojowej i demokratycznej przyszłości Ukrainy. Wprawdzie zapowiadany „przełom" w tym zakresie jeszcze w pełni nie nastąpił, jednak trwająca w Niemczech od końca lutego bieżącego roku dyskusja pokazuje ewolucję stanowisk i może być zapowiedzią zmiany w różnych kierunkach.

Tegoroczny Zjazd Niemcoznawców widzimy jako jedno z wielu pól debaty o wyzwaniach, jakie pojawiły się w relacjach między Niemcami a ich sąsiadami i partnerami na wschodzie. Zjazd jest cyklicznym spotkaniem naukowym, otwartym także na różne działania popularyzujące, organizowanym przez Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy'ego Brandta Uniwersytetu Wrocławskiego. Nasza placówka w tym roku obchodzi 20 lecie swej działalności. Centrum jest wspólną inicjatywą Uniwersytetu Wrocławskiego i Niemieckiej Centrali Wymiany Akademickiej (DAAD). W poprzednich edycjach Zjazdu uczestniczyli badacze z Polski, Niemiec i innych krajów o już ustalonej pozycji, jednak zawsze dużą uwagę zwracano także na obecność młodych niemcoznawców. Była to też okazja do prezentacji bieżących prac, najnowszych publikacji, nawiązania kontaktów i wymiany.

W czasie tegorocznego Zjazdu zaplanowano dyskusje w różnych formatach, panele, prezentacje książek, projekcie filmów. Oficjalne otwarcie Zjazdu poprzedzi wernisaż wystawy prac znanego polskiego grafika i malarza od lat działającego w Niemczech, Wiesława Smętka. Wiele paneli będzie podejmować tą problematykę ukraińską i wschodnioeuropejską z punktu widzenia Europy, a przede wszystkim Niemiec. W przypadku Niemiec nie chodzi jedynie o podjęcie refleksji nad dotychczasową polityką wschodnią i poddanie jej krytycznemu oglądowi. Proponowane przed laty podejście „zmiany poprzez handel" okazało się ostatecznie fiaskiem, było realizowane z dużą polityczną naiwnością. Niezależnie od tego przestawienie wektorów w niemieckiej polityce zagranicznej i bez-

warunkowe wsparcie dla walczącej Ukrainy nadal budzi kontrowersje, wymaga dalszej pogłębionej dyskusji. W czasie Zjazdu będą podejmowane nie tylko problemy bieżące, ale także dyskutowane możliwe scenariusze na przyszłość. Czy Europa poradzi sobie z kolejnym kryzysem? Jak kryzys uchodźcy wpływa na jej kondycję? Czy solidarność europejska w zakresie bezpieczeństwa energetycznego wytrzyma próbę czasu? Jakich odpowiedzi można się spodziewać z Berlina? Czy przeszłość, zwłaszcza II wojna światowa, nadal ma warunkować stosunek Niemców do Rosji?
Dużo miejsca zamierzamy także poświęcić współpracy i wymianie między uczelniami polskimi i niemieckim. Osobny panel zostanie poświęcony wyzwaniom, przed którymi stoi szkolnictwo wyższe w czasie kryzysu na wschodzie kontynentu (wojna w Ukrainie, problem uchodźczy i inne).

Podczas Zjazdu odbędą się trzy główne wystąpienie i dyskusje. Wykład inauguracyjny wygłosi dr Marek Prawda, w drugim dniu Zjazdu odbędzie się dyskusja panelowa poświęcona polityce wschodniej Niemiec, natomiast w trzecim, ostatnim dniu obrad, referat wygłosi federalny Koordynator rządu RFN ds. niemiecko-polskiej współpracy międzyspołecznej i transgranicznej, Dietmar Nietan. W dyskusjach panelowych podjęte będą tematy z zakresu filmoznawstwa, historii, kulturoznawstwa, literatury, politologii, prawa, socjologii i innych. Organizatorzy postanowili przybliżyć główne debaty, jak sprawę obchodzenia się z przeszłością kolonialną, czy temat powojennych reparacji / odszkodowań. Wykaz paneli, prezentacji książek oraz projekcji filmów znajduje się w szczegółowym programie poniżej. Istnieje jeszcze możliwość zgłoszenia się do udziału w Zjeździe jako referent i / lub dyskutant. O zgłoszenia prosimy przesyłać do końca września na adres Biura Zjazdu:

Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy'ego Brandta
Uniwersytet Wrocławski
ul. Strażnicza 1–3
PL–50–206 Wrocław
E-Mail: csne@uwr.edu.pl

Obrady będą się odbywać w trybie stacjonarnym i hybrydowym.
Szczegółowy program opublikujemy na początku października.

—

IV Zjazd Niemcoznawców

Wrocław, 19-21 października 2022

„Niemcy patrzą na Wschód"

Program ramowy

19 października (środa)

godz. 15.00
/ Wieża Matematyczna

Otwarcie wystawy prac Wiesława Smętka

godz. 18.00
/ Aula Leopoldina

Powitanie

Wykład inauguracyjny

Dr Marek Prawda
Czy wojna w Ukrainie „uwschodni" Niemcy i Unię Europejską?

Dyskusja

Poczęstunek

20 października (czwartek)

godz. 9.00

Panel: ***Nauka patrzy na Wschód?***
(moderacja: prof. Robert Olkiewicz, rektor Uniwersytetu Wrocławskiego / prof. Joybrato Mukherjee, prezydent DAAD)

godz. 11.00

Panel: ***Reparacje***
(moderacja: prof. Krzysztof Ruchniewicza)

Panel: ***German colonialism in Africa?***
(moderacja: prof. Klaus Bachmann)

Panel: ***Temat wojny w Ukrainie w wierszach austriackiego pisarza Petera Paula Wiplingera***
oraz prezentacja dwujęzycznego wydania tomu wierszy Petera Paula Wiplingera ***„Leuchtspuren 1967-2022 / Smugi 1967-2022"***, Quaestio, Wrocław 2022, red. Joanna Banachowicz i Edward Białek
(moderacja: dr Joanna Banachowicz)

godz. 13.00

Przerwa obiadowa

godz. 14.00

Panel: ***German colonialism in Africa?***
(moderacja: prof. Klaus Bachmann)

Panel hybrydowy: ***Global perspectives on the war in Ukraine***
(moderacja: prof. Aleksandra Maatsch / prof. Soren Brinkmann)

Projekcja filmu: ***„Znowu w Ukrainie. Powrót fotografa Juriego Kosina"*** (2022)
/Muzeum Pana Tadeusza
(po projekcji rozmowa z reżyserem Andrzejem Klamtem poprowadzi dr Ewa Fiuk)

Prezentacja książki Wolfganga Templina, pt. ***„J. Piłsudski"***
/Przedstawicielstwo Saksonii we Wrocławiu
(moderacja: Joanna Maria Stolarek)

godz. 16.00

Panel: ***Niemcy patrzą na Wschód. Wyzwania dla edukacji szkolnej***
(moderacja: Ewa Skrzywanek)

Panel: ***Elity polityczne w Niemczech po 1949 roku***
(moderacja: dr Marlena Piotrowska)

godz. 18.00 - 19.30

Dyskusja panelowa

Polityka wschodnia Niemiec
(moderacja: prof. Marek Zybura)

21 października (piątek)

godz. 9.00

Panel doktorantów: ***(De)konstrukcje poniemieckości***
(moderacja: dr Anna Kurpiel)

godz. 11.00

Panel: ***Poniemieckość. Narracje i doświadczenia***
(moderalcja: dr Anna Kurpiel)

Prezentacja książki Josepha Garncarza pt. ***"Zmienność upodobań. Preferencje filmowe Europejczyków w latach 1896-1939"***
(z udziałem autora online i tłumacza na żywo, moderacja: prof. Andrzej Gwóźdź)

godz. 13.00

Przerwa obiadowa

godz. 14.00

Panel: ***Sport pomiędzy Wschodem i Zachodem***
(moderacja: prof. Dariusz Wojtaszyn)

Prezentacja książki: ***Prezentacja 1 tomu Stosunków polsko-niemieckich***
(moderacja: prof. Krzysztof Ruchniewicz)

Panel studencki: ***Niemcy oczami studentów? Pokazowy focus group interview***
(moderacja: Wiktoria Morawska)

godz. 16.00

Panel: ***Literatura polska w niemieckim eterze***
(moderacja: dr Piotr Przybyła)

Panel: ***Granica polsko-niemiecka jako przestrzeń współpracy, perspektywa społeczeństw przygranicznych***
(moderacja: Paweł Kolbusz)

Projekcja filmu: ***„Klucze"*** (1973, reż. Egon Günther).
/ Muzeum Pana Tadeusza
(po seansie dyskusja pt. ***Niemieccy filmowcy w drodze do sąsiada*** z udziałem prof. Andrzeja Gwoździa i dr Ewy Fiuk, moderacja: dr hab. Andrzej Dębski)

godz. 19.30
/ Aula Leopoldina

Wystąpienie zamykające
Dietmar Nietan,
koordynator rządu federalnego ds. niemiecko-polskiej współpracy międzyspołecznej i transgranicznej

—

Uniwersytet Wrocławski

DAAD
Deutscher Akademischer Austauschdienst
German Academic Exchange Service

20 LAT CSNE

IV zjazd niemcoznawców
Wrocław, 19 - 21.10 2022

IV Kongress der polnischen Deutschlandforscher:innen

(Wrocław, 19-21 Oktober 2022)

„Deutschland schaut nach Osten"

Bis vor kurzem wäre es kaum von Interesse gewesen, ein solches Thema für eine akademische Konferenz vorzuschlagen. Deutschland und seine Haltung gegenüber Osteuropa werden bereits seit vielen Jahrzehnten aus der Sicht verschiedener Disziplinen analysiert. Es wurde immer wieder auf die historischen Zusammenhänge zwischen den imperialen Zielen und ihrer verbrecherischen Umsetzung während des Zweiten Weltkrieges hingewiesen. Die unprovozierte russische Aggression gegen die Ukraine veränderte jedoch die gewohnte Betrachtungsweise osteuropäischer Fragen, bei der die deutsche Schuld in den Vordergrund trat. Zum ersten Mal seit vielen Jahrzehnten war Berlin gezwungen, seine Haltung gegenüber Osteuropa, insbesondere gegenüber Moskau und Kiew, neu zu definieren. Deutschland war gezwungen, weniger an die Vergangenheit und die Beziehungen zu Russland zu denken und sich mehr dafür einzusetzen, der Ukraine Chancen für eine friedliche und demokratische Zukunft zu eröffnen. Auch wenn der angekündigte „Durchbruch" in dieser Hinsicht noch nicht vollständig erfolgt ist, zeigt die Diskussion in Deutschland seit Ende Februar dieses Jahres eine Entwicklung der Standpunkte und könnte einen Wandel in verschiedene Richtungen einleiten.

Wir sehen den diesjährigen Kongress der polnischen Deutschlandforscher:innen als eines von vielen Feldern der Auseinandersetzung mit den Herausforderungen, die sich in den Beziehungen zwischen Deutschland und seinen Nachbarn und Partnern im Osten ergeben haben. Der Kongress ist eine zyklische wissenschaftliche Tagung, die auch für verschiedene Popularisierungsaktivitäten offen ist und vom Willy-Brandt-Zentrum für Deutschland- und Europastudien an der Universität Wrocław organisiert wird. Unsere Einrichtung feiert in diesem Jahr ihr 20-jähriges Bestehen. Das Zentrum ist eine gemeinsame Initiative der Universität Wrocław und des Deutschen Akademischen Austauschdienstes (DAAD). An früheren Treffen des Kongresses nahmen Forscher:innen aus Polen, Deutschland und anderen Ländern teil, doch wurde der Anwesenheit junger Deutschlandforscher:innen stets große Aufmerksamkeit geschenkt. Es war auch eine Gelegenheit, die aktuelle Arbeit und die neuesten Veröffentlichungen vorzustellen sowie Kontakte zu knüpfen und sich auszutauschen.

Der diesjährige Kongress bietet Diskussionen in verschiedenen Formaten, Panels, Buchpräsentationen und Filmvorführungen. Der offiziellen Eröffnung des Kongresses geht die Eröffnung einer Ausstellung mit Werken von Wiesław Smętek voraus, einem bekannten polnischen Grafiker ud Maler, der seit vielen Jahren in Deutschland tätig ist. Viele der Panels werden ukrainischen und osteuropäischen Themen aus der Sicht Europas und vor allem Deutschlands behandeln. Im Falle Deutschlands geht es nicht nur darum, die bisherige Ostpolitik zu reflektieren und einer kritischen Prüfung zu unterziehen. Der vor Jahren vorgeschlagene Ansatz „Wandel durch Handel" erwies sich letztlich als Fehlschlag und wurde mit einem hohen Maß an politischer Naivität verfolgt. Ungeachtet dessen bleibt der Vektorenwechsel in der deutschen Außenpolitik und die bedingungslose Unterstützung für die umkämpfte Ukraine umstritten und bedarf einer weiteren vertieften Diskussion.

Der Kongress wird sich nicht nur mit aktuellen Themen befassen, sondern auch mögliche Szenarien für die Zukunft diskutieren. Kann Europa die nächste Krise bewältigen? Wie wirkt sich die Flüchtlingskrise auf ihren Zustand aus? Wird die europäische Solidarität im Bereich der Energieversorgungssicherheit die Zeit überdauern? Welche Antworten sind von Berlin zu erwarten? Sollte die Vergangenheit, insbesondere der Zweite Weltkrieg, immer noch die Haltung der Deutschen gegenüber Russland bestimmen?
Wir wollen auch der Zusammenarbeit und dem Austausch zwischen polnischen und deutschen Hochschulen viel Raum widmen. Ein separates Panel ist den Herausforderungen gewidmet, denen sich die Hochschulen während der Krise im Osten des Kontinents gegenübersehen (Krieg in der Ukraine, Flüchtlingsproblematik und andere).

Auf dem Kongress werden drei Hauptvorträge und Diskussionen gehalten. Der Hauptvortrag wird von Dr. Marek Prawda gehalten, am zweiten Kongresstag findet eine Podiumsdiskussion zur deutschen Ostpolitik statt, während am dritten und letzten Kongresstag der Koordinator für die deutsch-polnische zwischengesellschaftliche und grenznahe Zusammenarbeit des Bundes, Dietmar Nietan, einen Vortrag halten wird. In Podiumsdiskussionen werden Themen aus den Bereichen Filmwissenschaft, Geschichte, Kulturwissenschaft, Literatur, Politikwissenschaft, Recht, Soziologie und anderen behandelt. Die Organisatoren haben beschlossen, die wichtigsten Debatten in den Mittelpunkt zu stellen, wie zum Beispiel die Frage des Umgangs mit der kolonialen Vergangenheit oder das Thema der Wiedergutmachung/ Entschädigung in der Nachkriegszeit.
Eine Liste der Podiumsdiskussionen, Buchpräsentationen und Filmvorführungen finden sich im Rahmenprogramm weiter unten. Es ist immer noch möglich, sich für die Teilnahme am Kongress als Redner:in und/ oder Diskutant:in zu melden. Bitte senden Sie Ihre Anmeldung bis Ende September an das Kongressbüro:

Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy'ego Brandta
Uniwersytet Wrocławski
ul. Strażnicza 1–3
PL–50–206 Wrocław
E-Mail: csne@uwr.edu.pl

Die Sitzungen werden sowohl stationär als auch in einem hybriden Modus abgehalten.
Ein detailliertes Programm wird Anfang Oktober veröffentlicht.

IV Kongress der polnischen Deutschlandforscher:innen

(Wrocław, 19-21 Oktober 2022)

„Deutschland schaut nach Osten"

Rahmenprogramm (Entwurf, 22.09.2022)

Mittwoch, 19. Oktober

15.00 Uhr
/ Der Mathematische Turm der Universität Wrocław

Ausstellungseröffnung: *„Wiesław Smętek als Chronist der deutsch-polnischen Beziehungen"*

18.00 Uhr
/ Aula Leopoldina der Universität Wrocław

Begrüßung

Eröffnungsvortrag:
Wird der Krieg in der Ukraine Deutschland und die Europäische Union „veröstlichen"?
- **Dr. Marek Prawda**, ehem. Botschafter der Republik Polen in Deutschland

Mit anschließender Diskussion

Empfang

Donnerstag, 20. Oktober

9.00 Uhr

Podiumsdiskussion der polnischen und deutschen Rektoren z. T.:
Blickt die Wissenschaft nach Osten?
(Moderation: **Prof. Dr. Robert Olkiewicz**, Rektor der Universität Wrocław,
Prof. Joybrato Mukherjee, Präsident des DAAD, nn.)

11.00 Uhr

Podiumsdiskussion z. T. : ***Wiedergutmachung („Reparationen")***
(Moderation: **Prof. Dr. Krzysztof Ruchniewicz**)

Panel z.T.: ***German colonialism in Africa?***
(Moderator: **Prof. Klaus Bachmann**)

Panel: ***Der Ukraine-Krieg in der Lyrik von Peter Paul Wiplinger***
Buchpräsentation: Peter Paul Wiplinger, ***„Leuchtspuren 1967-2022" /„Smugi 1967-2022"***
(Quaestio, Wrocław 2022), hrsg. von J.M. Banachowicz und E. Białek
(Moderation: Dr. Joanna Banachowicz)

13.00 Uhr

Mittagspause

14.00 Uhr

Panel z.T.: ***German colonialism in Africa?***
(Moderation: Prof. Klaus Bachmann)

Panel z. T.: ***Global perspectives on the war in Ukraine*** (hybrid)
(Moderation: Prof. Aleksandra Maatsch, Prof. Sören Brinkmann)

Filmvorführung: ***„Zurück in der Ukraine. Die Rückkehr des Fotografen Yuri Kosin"*** (2022)
/Pan Tadeusz Museum
Mit anschließendem Gespräch mit dem Regisseur Andrzej Klamt;
(Moderation: Dr. Ewa Fiuk)

Buchpräsentation: Wolfgang Templin, ***„J. Piłsudski"***
(Moderation: Joanna Maria Stolarek)
(in Zusammenarbeit mit dem Verbindungsbüro des Freistaates Sachsen in Breslau)

16.00 Uhr

Panel: ***Deutsche Blicke nach Osten. Herausforderungen für den Schulgebrauch***
(Moderation: Ewa Skrzywanek)

Panel: ***Die politischen Eliten in Deutschland nach 1949***
(Moderation: Dr. Marlena Piotrowska)

18.00 - 19.30 Uhr

Podiumsdiskussion z. T.: ***Die deutsche Ostpolitik***
(Moderation: Prof. Dr. Marek Zybura)

Freitag, 21. Oktober

9.00 Uhr

Panel: ***Dekonstruktionen des Post-Deutschen. Narrationen und Erfahrungen***
(Moderation: Dr. Anna Kurpiel)

11.00 Uhr

Panel: ***Poniemieckość. Narracje i doświadczenia***
(Moderation: Dr. Anna Kurpiel)

Buchpräsentation: Joseph Garncarz, ***„Wechselnde Vorlieben - über die Filmpräferenzen der Europäer 1896-1939"***.
(Moderation: Prof. Dr. Andrzej Gwóźdź)
(Mit Simultanübersetzung)

13.00 Uhr

Mittagspause

14.00 Uhr

Panel: ***Der Sport zwischen Ost und West***
(Moderation: Prof. Dariusz Wojtaszyn)

Buchpräsentation: ***„Geschichte der deutsch-polnischen Beziehungen, Band 1"***
(Moderation: Prof. Dr. Krzysztof. Ruchniewicz)

Panel: ***Die Deutschen in den Augen der Studierenden. Ergebnisse einer Erhebung.***
(Moderation: Wiktoria Morawska)

16.00 Uhr

Panel: ***Polnische Literatur im deutschen Rundfunk***
(Moderation: Dr. Piotr Przybyła)

Panel: ***Die deutsch-polnische Grenze als ein Raum für die Zusammenarbeit, aus der Sicht der Grenzgesellschaften***
(Moderation: Paweł Kolbusz)
Konferenzsprachen: Englisch und Polnisch

Filmvorführung: ***„Die Schlüssel"*** (1973, von Egon Günther)
/Pan Tadeusz Museum
Mit anschließender Diskussion z.T.: *„Die deutschen Filmemacher auf dem Weg zum Nachbarn"* - (Prof. Dr. Andrzej Gwóźdź und Dr. Ewa Fiuk)
(Moderation: Dr. habil. Andrzej Dębski)

19.30-21.00 Uhr
/Aula Leopoldina der Universität Wrocław)

Abschlussvortrag von Dietmar Nietan
(MdB, Koordinator für die deutsch-polnische zwischengesellschaftliche und grenznahe Zusammenarbeit des Bundes)